

Tomasz Art
Janusz Gutkowski

1. Temat: Dzień powszedni w okupowanej Warszawie¹

Cele kształcenia — wymagania ogólne

Uczeń:

- Odpowiada na proste pytania postawione do tekstu źródłowego i ilustracji,
- Pozyskuje informacje z różnych źródeł oraz selekcjonuje je i porządkuje,
- Posługując się poznanymi na lekcji pojęciami, tworzy krótką wypowiedź o wydarzeniu historycznym i postaci historycznej,
- Współpracuje z innymi — planuje, dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich,
- Przedstawia własne stanowisko i próbuje je uzasadnić.

Cele kształcenia — wymagania szczegółowe

Uczeń:

- Opisuje swoją „małą ojczyznę”, uwzględniając tradycję historyczno-kulturową,
- Wymienia miejsca w Warszawie ważne dla pamięci narodowej,
- Charakteryzuje życie ludności na okupowanych terytoriach Polski,
- Omawia formy walki i oporu mieszkańców Warszawy wobec okupanta,
- Wskazuje ważniejsze postacie związane z obroną stolicy.

Metody

- Opowiadanie,
- Pogadanka,
- Praca w grupach.

Środki dydaktyczne

- Ilustracje z folderu: IV_WARSZAWA_WRZESIEN_39,
- Tekst źródłowy: H. Eychorn-Szwankowska, „Wrzesień moich wspomnień”, Zbiór rękopisów, t. I, sygn. 66 (z folderu: IV_WARSZAWA_WRZESIEN_39),
- Teksty źródłowe zawarte w folderze: IV_WARSZAWA_WRZESIEN_39 (m.in. tajny raport sytuacyjny nr 6 Komisarza Cywilnego przy Dowództwie Obrony Warszawy; ocena sytuacji w Warszawie przekazana przez Stefana Starzyńskiego, prezydenta Warszawy, Dowództwu Obrony Warszawy; przemówienie radiowe Stefana Starzyńskiego o zadaniach ludności w obronie stolicy).

Przebieg lekcji

1. Wprowadzenie

- Nauczyciel przypomina, w jakich okolicznościach doszło do wybuchu II wojny światowej.

---

¹ Lekcja przeznaczona jest dla szkoły podstawowej.

2. Rozwinięcie

- Nauczyciel omawia krótko działania wojenne na terenie Polski we wrześniu 1939 r.
- Podział na grupy, które otrzymują materiały źródłowe:
  - Grupa I — ilustracje: 1–8, 15, 22, 70, 76, 116; komiks 2024–2026, 2028–2029, 2033–2034, 2038 oraz pytania do materiałów źródłowych:
    1. Jakie były skutki nalotów niemieckich we wrześniu 1939 r.?
    2. Z jakich środków transportu korzystali warszawiacy podczas oblężenia?
    3. W jakich miejscach grzebano poległych podczas bombardowań?
  - Grupa II — teksty źródłowe: tajny raport sytuacyjny nr 6 Komisarza Cywilnego przy Dowództwie Obrony Warszawy, przekazana przez Stefana Starzyńskiego, prezydenta Warszawy, Dowództwu Obrony Warszawy oraz następujące pytania/zadania:
    1. Jakie budynki uległy zniszczeniu podczas bombardowań we wrześniu 1939 r.?
    2. Wymień skutki nalotów niemieckich dla ludności Warszawy.
    3. Jakie nastroje wśród mieszkańców stolicy wywoływały bombardowania?
  - Grupa III — teksty źródłowe: H. Eychorn-Szwankowska, „Wrzesień moich wspomnień”, Zbiór Rękopisów, t. I, sygn. 66, przemówienie radiowe prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego o zadaniach ludności w obronie stolicy oraz pytania/zadania:
    1. Jaką rolę odgrywał Stefan Starzyński we wrześniu 1939 r.?
    2. Skąd warszawiacy czerpali informacje na temat sytuacji w mieście?
    3. O czym Stefan Starzyński mówił do warszawiaków?
    4. Wymień zadania, które prezydent Starzyński stawiał mieszkańcom Warszawy w dniach oblężenia.
- Grupy prezentują wyniki swojej pracy.

3. Podsumowanie

- Uczniowie zapisują do zeszytu notatkę, w której muszą uzupełnić brakujące w zdaniach wyrazy, wykorzystując przy tym informacje zdobyte na lekcji — załącznik 1.

Załącznik 1

Uzupełnij tekst, wykorzystując wyrazy i wyrażenia: *wojna obronna Polski w 1939 r.*, *Stefan Starzyński*, *17 września 1939 r.*, *obrona Warszawy*, *wszystkich*, *28 września 1939 r.*, *Komitet Obywatelski*, *Zamek Królewski*,

..... to wielka bitwa lądowa i powietrzna w obronie stolicy w czasie trwania ..... W dniach 13–15 września 1939 r. miasto zostało całkowicie okrążone. .... komisaryczny prezydent miasta i komisarz cywilny jego obrony odmówił ewakuacji wraz z rządem i stanął na czele cywilnej obrony Warszawy. Powołał także ..... przy Dowództwie Obrony Warszawy, skupiający przedstawicieli ..... ugrupowań politycznych RP. Po agresji ZSRR na Polskę, ..., przebywający pod Warszawą Adolf Hitler wydał osobisty rozkaz ostrzału artyleryjskiego ..... w celu zmuszenia stolicy do natychmiastowej kapitulacji. Kapitulacja Warszawy nastąpiła ostatecznie ....., a do niewoli niemieckiej dostało się ok. 120–140 tys. polskich żołnierzy walczących w obronie miasta.

Praca domowa

Wyobraź sobie, że jesteś prezydentem swojego miasta w chwili wybuchu wojny. Napisz list do mieszkańców, w którym zachęcisz ich do obrony swej „małej ojczyzny”. Możesz odwołać się do tradycji swojego miasta.